

Машкіна Л.А.

УДК 371.134.+371.38+373.211.24(045)

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
З ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Машкіна Л.А.

Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
З ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Машкіна Л.А.

У статті розглядаються проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців з дошкільної освіти в процесі педагогічної практики. Розкрито сутність вищезазначеної проблеми, технологію її вирішення.

Ключові слова: професійна підготовка, фахівець з дошкільної освіти, педагогічна практика.

**ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ
СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ
В ПРОЦЕССЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ**

Машкина Л.А.

В статье рассматриваются проблемы профессиональной подготовки будущих специалистов дошкольного образования в процессе педагогической практики. Раскрыто сущность рассматриваемой проблемы, технологию ее решения.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, специалист по дошкольному образованию, педагогическая практика.

PROFESSIONAL PREPARATION OF THE FUTURE PRE-SCHOOL EDUCATION SPECIALISTS IN THE PROCESS OF PEDAGOGICAL PRACTICE

Mashkina L.A.

The problems of professional preparation of the future pre-school education specialists in the process of pedagogical practice have been studied in the article. The essence of the above mentioned problem and the technology of realization have been revealed.

Key words: professional preparation, pre-school education specialist, pedagogical practice.

Постановка проблеми. Процес формування професійної підготовки триває протягом усього життя людини. На кожному етапі він наповнюється новим змістом, новими організаційно-педагогічними формами та методами, новими потребами й відповідними підходами до інтегрування індивідуальних, професійних, соціальних аспектів життя. Це потребує здійснення кардинальних змін у вищій школі, спрямованих на підготовку нової генерації фахівців. За таких умов потрібен новий ціннісний підхід, згідно з яким, освіта в XXI ст. спрямовуватиметься на створення необхідних умов для доступу кожної людини до оволодіння новими знаннями, цінностями, відносинами та вміннями.

Суспільство, що базується на знанні, зумовленому цими змінами, має запропонувати принципово нові, досі небачені методики в галузі професійної освіти та підготовки.

Сучасний вихователь дітей дошкільного віку повинен володіти глибокими теоретичними знаннями і високою педагогічною майстерністю, здійснювати інноваційну діяльність, вести дослідницьку роботу, мати сміливу педагогічну позицію, творчий потенціал, високу професійну культуру, бути прибічником педагогіки нового часу [2].

Одним із найважливіших засобів успішної підготовки студентів до реалізації прогресивних ідей в розвитку дошкільної освіти є педагогічна практика, яка органічно поєднує теоретичне навчання майбутніх фахівців з їх самостійною роботою в дошкільному навчальному закладі. Педагогічна практика є показником того, наскільки глибоко і усвідом-

лено студенти засвоїли теоретичні основи дитячої психології, педагогіки, фахових методик, оволоділи практичними уміннями і навичками. Вона також передбачає формування у студентів професійних якостей особистості вихователя: переконання і педагогічну спрямованість на роботу в дошкільному навчальному закладі.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Теоретичні основи професійної підготовки вихователя обґрунтовуються у фундаментальних дослідженнях Л.В. Артемової, А.М. Богуш, О.Л. Кононко, Т.І. Поніманської, Н.В. Лисенко та ін. Окремі аспекти проблеми досліджували М. Євтух, О. Мороз, Ю. Приходько (розвиток творчої індивідуальності особистості у майбутнього педагога); І.М. Богданова, І.М. Дичківська та ін.. (підготовка майбутнього вихователя на основі інноваційних технологій); Л. Волобуєва (проблема оцінювання професійного становлення майбутнього педагога); В. Ядешко (формування професійної майстерності майбутніх педагогів на основі передового педагогічного досвіду); Л.Павлова (соціально-психологічне прогнозування професійного становлення майбутнього педагога) та ін. [1; 2; 5].

Проблемам організації і проведення педагогічної практики присвячені роботи багатьох науковців: О. Абдулліної, Л. Булатової, Г. Коджаспірової, В. Морозової, А. Щербакова та ін. Аналіз наукових досліджень, методичної літератури і нормативних документів свідчить про те, що педагогічна практика як форма професійного навчання у вищій школі спирається на певний теоретичний фундамент, який забезпечує вирішення теоретичних і практичних завдань професійної підготовки сучасного вихователя – реформатора всього життя дитини [1; 4; 7].

Педагогічна практика поряд з іншими професійно важливими якостями сприяє формуванню і розвитку педагогічної ерудиції, педагогічного цілепокладання, педагогічного мислення, інтуїції, здатності до імпровізації, педагогічного оптимізму і педагогічної рефлексії. Але у науковій літературі недостатньо відображено проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної галузі нової формації в процесі педагогічної практики у контексті сучасних освітніх реалій.

Формулювання цілей статті. Мета статті – висвітлити теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з дошкільної освіти в процесі педагогічної практики, зокрема охарактеризувати сутність вищезазначеної проблеми, технології реалізації.

Виклад основного матеріалу. В умовах модернізації освіти дошкільна галузь потребує педагога-новатора, здатного вносити в свою діяльність прогресивні ідеї, запроваджувати нововведення, відчувати нові життєві тенденції, орієнтуватися в пріоритетах сучасності, створювати умови для саморозвитку дитини, формувати у неї основи особистісної культури. На основі креативної педагогіки, яка сьогодні на часі, та базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» система дошкільної освіти потребує педагога нової формації, педагога-професіонала. На думку О. Кононко такий педагог повинен самовдосконалюватись впродовж життя, мати високу моральну культуру, володіти креативними освітніми технологіями [3].

Формуванню творчої індивідуальності майбутнього сучасного, креативного вихователя дітей дошкільного віку сприяє комплексність, наступність, систематичність і безперервність педагогічної практики. На кожному етапі професійного становлення майбутнього фахівця в умовах ступеневої підготовки передбачені різні види практики, в результаті яких студенти набувають відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів. На кожному з них передбачено конкретні завдання та зміст педагогічної практики, оволодіння студентами відповідними професійними функціями [5].

Мета педагогічної практики на I освітньо-кваліфікаційному рівні «молодший спеціаліст» – формування сучасного педагога-професіонала в галузі дошкільної освіти. Важливими завданнями на цьому рівні є: формування у студентів системи педагогічних професійних знань, умінь, навичок, необхідних для виконання кваліфікаційних обов'язків вихователя дітей дошкільного віку; формування навичок спостереження та аналізу педагогічної діяльності, вміння осмислювати і використовувати передовий педагогічний досвід; вироблення прагнення до пошуку найбільш ефективних методів виховання і навчання дітей; співпраця з сім'єю, а також розвиток професійних здібностей

майбутніх вихователів, інтересу до педагогічної діяльності, до професії педагога, до дітей [6].

У ступеневому закладі освіти, зокрема у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, кожен рік практики має свою спрямованість, на кожному етапі забезпечено чіткий відбір того базису, яким повинен оволодіти студент, визначені цілі і завдання, що характеризують психолого-педагогічну спрямованість практичної підготовки на даному етапі. На цій основі розроблена робоча модель практики.

На 2 курсі у 3 семестрі проводиться практика вступ у спеціальність, яка здійснюється перспективним методом занурення студентів в проблеми дошкільної освіти. Основним завданням її є виховання інтересу до особистості дошкільника, до діяльності педагога. Це знайомство з різними типами дошкільних навчальних закладів, що здійснюється під час спостережень з педагогіки і психології. Даний вид практики дозволяє студентам особистісно і професійно зорієнтуватися і зробити черговий вибір подальшого освітнього і професійного маршруту.

Третій семестр – це також період адаптації студентів на практиці. Метою цього періоду є спостереження цілісного педагогічного процесу і поступового включення в самостійну роботу. Цей пробно-тренувальний період передбачає певний мінімум знань методів і прийомів роботи з дітьми, створення атмосфери професійної творчості, співробітництва.

У 4 семестрі проводиться пробна практика в групах раннього віку, в процесі якої студенти закріплюють знання про особливості організації життя і виховання дітей цього віку, вчать самостійно проводити режимні процеси, ігри-заняття з різних розділів програми, організувати самостійну діяльність дітей, а також практично ознайомлюються з діагностикою розвитку дітей за основними показниками.

Практика на 3 курсі у 5, 6 семестрах – це період стабілізації. Він характеризується формуванням умінь визначати конкретні освітньо-виховні завдання з врахуванням умов групи і дошкільного закладу, закономірностей віку та індивідуальних особливостей дитини. Це період пробної практики в дошкільних групах, який є багатостороннім і складним процесом вправ по формуванню у студентів професійно-педагогічних умінь.

При складанні плану практики на цьому етапі передбачено включення різноманітних вправ, тренувальної діяльності з усіма притаманними їй закономірностями та методиками: показ вихователями дошкільних закладів зразків педагогічної діяльності; осмислення сприймання практикантами цих зразків; пробне відтворення студентами сприйнятих і осмислених методів і прийомів педагогічної діяльності; залучення практикантів в подальшу тренувальну роботу, в основі якої лежить багаторазове відтворення цілого комплексу одних і тих самих педагогічних дій в різних видах діяльності дітей з метою закріплення необхідних умінь та навичок.

Для повноцінного включення студентів в розвивальну педагогічну діяльність велика роль належить літній педагогічній практиці. Вона має на меті виробити у майбутніх фахівців уміння самостійно застосовувати в практичній роботі з дітьми знання, одержані в процесі вивчення спеціальних предметів, а також пропедевтичне засвоєння різноманітних форм і методів роботи з дітьми під час літнього оздоровчого періоду. Важливе значення має включення у плани практики завдань з краєзнавства по вихованню юного подолянина, що є реальним входженням в соціокультурне середовище, а це могутній стимул до самоосвіти і творчості студента. В цьому плані визначено блок культурологічних знань, відібрано зміст краєзнавчої практики, який допоможе студентам-практикантам використовувати дану інформацію для організації педагогічного процесу в дошкільному закладі з врахуванням принципу культуродоцільності.

На 4 курсі у 7 семестрі проводиться активна пробна практика, яка дозволяє створити умови для професійної самореалізації особистості студента, залучити до вирішення творчих педагогічних задач, грамотно проектувати логіку педагогічного процесу, використовуючи різні засоби, форми, методи, інноваційні педагогічні технології; виявити проблеми, актуальні для дітей конкретної групи, використовуючи різні методи дослідження; здійснювати всебічний, грамотний аналіз і самоаналіз освітньо-виховної роботи, оволодівати функціонально-діяльнісними уміньми, необхідними для самоаналізу, самоспостереження, саморозвитку.

На цьому етапі актуальне питання – підвищення рівня аутокомпетентності педагога, його реального уявлення про себе, його установки на формування «Я-концепції». З цією метою на педагогічній практиці необхідно формувати аналітичні здібності для становлення стійкої мотивації до самоудосконалення і саморозвитку.

Завершальним етапом теоретичної і практичної підготовки студентів є переддипломна практика (4 курс, 8 семестр), яка виявляє рівень та якість професійних знань, умінь та навичок. Ця практика передбачає сформувати уміння володіти сучасними засобами пошуку, обробки і накопичення інформації, необхідної для роботи з дітьми, батьками та колегами.

Практична підготовка на I освітньо-кваліфікаційному рівні в академії з опануванням блоку теоретичних знань і успішною здачею державних екзаменів дає підставу для видачі фахівцям диплома молодшого спеціаліста.

Практика на II та III освітньо-кваліфікаційних рівнях базується на комплексі професійних знань, умінь та навичок, якими опанували фахівці в процесі практичної підготовки вихователя дітей дошкільного віку «молодшого спеціаліста». В зв'язку з тим, що державна атестація майбутніх бакалаврів передбачає написання та захист дипломної роботи, педагогічна практика спрямована на вирішення цієї проблеми. Основними завданнями її є: зв'язок різних видів практики з дипломним дослідженням випускника; опанування методами науково-педагогічного дослідження, діагностування знань і умінь дітей; вивчення передового досвіду навчально-виховної роботи з дітьми; формування умінь втілювати дані експериментальних досліджень в практику дошкільного закладу, родини, розробляти методичні рекомендації та пропозиції щодо використання результатів дослідження в навчально-виховному процесі.

Ці завдання реалізуються в процесі дослідницько-діагностичної та переддипломних практик, які пов'язані з виконанням та захистом бакалаврської дипломної роботи, з організацією науково-педагогічних та психологічних досліджень. Крім того, студенти всебічно вивчають практику вирішення даної проблеми, виявляють її наявний стан, типові недоліки і труднощі, їх причини; використання передового досвіду. Це

дасть можливість майбутнім бакалаврам та спеціалістам уточнити, перевірити ті дані, які опубліковані в спеціальній літературі, періодичних виданнях, підняти їх з рівня думок окремих авторів на рівень наукових фактів, обґрунтованих в процесі спеціального дослідження.

Висновки. В цілому практика є діяльністю з перетворення світу у відповідності з інтересами людини – це її головний зміст, у цьому її сенс як специфічно людського ставлення до світу, що є підставою використання практичної підготовки з метою становлення вихователя-професіонала, який формуватиме життєву компетентність дитини, майбутнього громадянина України. Система педагогічної практики в структурі підготовки майбутніх фахівців з дошкільної освіти забезпечує підвищення їх готовності до постійного вдосконалення, професійного росту, збагачення творчого потенціалу.

Результатом практичної підготовки являється не лише отримання і поглиблення знань про педагогічну діяльність і засвоєння окремих професійних вмінь, а й формування особистості майбутніх вихователів, зміни їх внутрішнього світу, психології, поведінки, розробка основ їх індивідуального стилю діяльності.

Перспективи подальших розвідок. Перспективи подальших розвідок у напрямі професійної підготовки майбутніх фахівців з дошкільної освіти в процесі практики ми вбачаємо у розробці варіативних програм практичної підготовки майбутніх фахівців, удосконалення змісту та інноваційних підходів щодо організації практики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуллина О.А. Педагогическая практика студентов : [учеб. пособие для студ. пед. ин-тов] / Абдуллина О.А., Загрязкина Н.Н. – М. : Просвещение, 1989. – 175 с.
2. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: [навч.-метод. посіб.]/ Артемова Л.В. – К. : Кондор, 2008. – 272 с.
3. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [наук. кер. та заг. ред. Кононко О.Л.]. – К. : Світич, 2009. – 208 с.
4. Педагогическая практика : [учеб. пособие для студ. пед. ин-тов] / Розов В.К., Морозова В.С., Белозерцев Е.П., Абдуллина О.А. – М. : Просвещение, 1981. – 160 с.